

Драга браћо и сестре,

какав би морао бити духовни учитељ? Какве би морале бити његове особине? У његовој личности не сме бити ничега сличног духом одсутном слабоумном визионару. Са ногама он мора бити чврсто на земљи, а главом у небеском окриљу. Светост није тупост и бесмислено изговарање молитава, него усредсређеност на Бога и врлина у активности са максималним развојем интелигенције.

Огромна је разлика између духовног реализма и неразговорног, тамног мистицизма који му по својој спољашњости може бити сличан. Треба бити савршено једноставан, избегавајући алузије које буде запрепашћење метафизичким, попут споменутих "мистика" и осталих наклапача. Док такви говоре о чудима, светитељи чине чуда.

Људи који су спознали Истину не изводе чуда док не добију унутрашњу дозволу. Бог не жели да се свима, без разлике, откривају тајне његовог стварања ("не бацајте бисере пред свиње, да их не погазе"). Осим тога, сваки човек на свету има неотуђиво право на своју слободну вољу - такву независност прави светитељ никада не оспорава.

Недељно размишљање

Господ Христос у свом деловању и говору испољава пробудјену свест. Испољава свест особе која је ствари сагледала духовном објективношћу. Радње, деловања и мотиви људи који се нису пробудили у будном стању, остају спавачи без обзира што су будни. То што је неко будан не значи да не спава. Сви смо ми спавачи и сањари и након што смо се устали из кревета - спавачи свакодневног живота. Само Дух Свети може нас пробудити у будном спавању које називамо свакодневним животом са својим свакодневним послом, обавезама, радњама итд.

Такав свакодневни живот протеже се кроз деценије, до наше смрти. Након тога у загробном се животу констатује се тешко успавани (проћердани) живот кроз који смо прошли спавајући. Спавач може бити сваки човек: радник, директор, свештеник, пилот... Та карактеристика је универзална опасност изгубљеног живота која од нас чини "зидове окречене и гробове отворене", како Исус назива писмознанце и фарисеје, како он заправо назива и данас све нас уколико смо и даље необраћени, уколико и даље спавамо.

Бити обраћен значи бити пробудјен: поновно рођен Духом Светим у Богу. Примећујемо ли у свом животу карактеристике те пробудјености, тог захвата Духа Светога?

Драга браћо и сестре,

Људски је чудити се и постављати питања. Особито смо слободни да постављамо питања о стварима које се тичу аутентичности Христових посланика, њихове веродостојности и подобности за одређени положај - службу. На ово нас првенствено упућује наша хришћанска савест утемељена на Јеванђељу, а онда и искуство.

Наме, када искуство многих људи говори да је одређена особа баш радикално недостојна неке службе или положаја у цркви, те када се таква особа ипак постави на такав положај, онда се јасно види да они који су такву глупост учинили - или нису били довољно обавештени, или су "везе" поново одрадиле своје. Наравно, свака институција има право да ради по своме, али ако мисли да ради по Божијој вољи, онда мора добро пазити.

Ако је јавна тајна да би неком свештенику боље стајаловршење службе жандара у неком казнено - поправном заводу, а тај свештеник се ипак постави за епископа, онда је сасвим јасно колика је одговорност оних који су га именовали. Наравно, већ виђено и раније, али у две речи: Боже сачувај.

Недељно размишљање

Свакодневно узимати свој крст и ићи за Исусом не значи друго него свакодневно му се саобличавати, отварати се Господу, постајати проточан за Бога, припремити у свом срцу (које је храм Духа Светог) место за Бога. Све то значи мењати се, трансформисати се у нешто што нисмо били, постајати нешто друго – Божанско и свето. Промена из старог у ново, од грешног ка светом, од несавршеног ка савршеном значи жртву. Мењати се - то је попут сагоревања самог себе, јер нестаје стари човек и настаје нови – Божији. А то може бити тешко, то је тај животни крст, јер је реч о преображају у оно на шта смо по својој природи позвани бити: побожанствењени. Исус Христос је наш велики учитељ који нам показује начин како да и ми постанемо оно што је Он, како да постанемо похристовљени у Њему, како да постанемо оно што нам је Небески Отац наменио. Постајати то, значи одрећи се самог себе – својег старог ја, својег старог незнабожачког живота огрезлог у материјалном, себичном окружењу. Стога, "ко хоће живот свој спасити изгубиће га (јер је овакав живот, без Бога, осуђен на пропаст), а ко изгуби живот свој ради мене, тај ће га спасити" (јер преображен живот у Богу јесте живот вечни).

12.06.2016, број 35 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

увек се морамо усредсређивати на наш циљ. Кроз дан, дневно се подсећати тог циља. Тај циљ је прави смисао нашег живота на земљи: јединство са Богом. Да ли смо свој ум усредсредили на то јединство, своје речи на описивање Христових дела и Господњих обећања? Да ли смо своје руке упрегнули за раст Цркве Господње, своје очи за читање Светог писма, своје биће за служење другима, свој језик за певање хвале Господу, свој глас за одавање поштовања Господу, своје жеље за остваривање Господових жеља...? То је пут којим изван сваке сумње долазимо на циљ. Странпутица је збуњени ум утемељен у материјалним стварима. Пут према циљу је постојани ум утемељен у Богу.

Притом, молимо највећу молитву: Господе, усади своју љубав у моје срце.

"Стога, кажем ти, опроштени су јој греси многи јер љубљаше много." (Лк 7,36 - 8,3)

Способност љубити представља врхунац духовног бића. Око тога се врти цела васиона, читав свемир – материјални и духовни. Љубав је гравитациона сила смисла живота као таквог – темељ неописиве вечности. Љубав покрива све. Покајаност створења пред Богом, неминовно доводи до ганућа Бога - Свемогуће Љубави, а последица тога је милосна обнова нашег бића. Не уочити - то значи бити слеп, крут и тврд.

Сви смо у опасности да будемо "фарисеји" уколико постанемо затворени за духовно, уколико наше молитве нестане и наша проточност за Духа Светога ишчезне. Тада ћемо у збуњености свога ума доносити погрешне судове и криво интерпретирати стварност.

Ако не постанемо слични и блиски Вечној Љубави, неће нас привлачити њено царство и бићемо далеко од нашег циља.

05.06.2016, број 34 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

овај свет је пролазни шоу. И колико год то нама изгледало једноставно да изговоримо и колико год нам се чинило да ми то схватамо, мало људи заправо схвата. Једног дана напустићемо овај свет, или врло брзо или постепено, зависно од тога каква нас болест или ситуација задеси. Зато је од изузетне важности усмерити се према Богу – јединој

непролазној стварности. Тело не може остати заувек, али наш дух остаје вечно. Стога, упознајмо Створитеља сада.

Ово време на земљи дато нам је за нашу реализацију. Ми или путујемо према Богу или се одмичемо према материјалним стварима у свету, према формама. Хришћанин не сме бити заробљен овим светом, овим телом, јер ако му придамо превелику пажњу имаћемо и већих потешкоћа, а што се више одмичемо имаћемо више слободе: "Не љубите света ни што је у свету. Ако ко љуби свет, нема у њему љубави Очеве" (1 Јв 2,15). Свет треба љубити јер је створење Божије, али се не везивати за њега јер он није коначна стварност.

Прво, дакле, упознајмо овај свет, а онда га трансцендирајмо – прво упознајем шта је живот, а онда га остављам - надмашујем. Али многи то не могу јер их жеље вежу за ову материју, ову форму.

Делујмо сада, док имамо времена, да не бисмо морали понављати испит.

29.05.2016, број 33 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

многи људи толико су материјалистички устројени да закључују како само оно што виде представља једину стварност. То им је и темељни аргумент за њихов атеизам. Да је то толико глуп аргумент да глупљи не може бити, не треба ни говорити. Такав аргументи уопште није аргумент него директна презентација њихове охолости: стварност је оно што ја (ми) мислимо да јесте и нема ништа осим тога, осим ако ја не видим или проверим.

Паметни људи знају да не живе само од хране него првенствено од Бога. Онај ко је створио сваки облик хране, ко је људе обдарио апетитом, неизбежно ће се побринути за свога поклоника да буде збринут. Не мисли да те храни хлеб, нити да ти помаже новац или људи. Да ли би ти они могли помоћи ако би ти Господ ускратио животни дах? Они су само његови инструменти. Да ли се у желуцу храна пробавља твојом уметношћу?

Оштроумно разлучивање пресеца ланце посредништва и непосредно спознаје јединствени узрок – Бог је темељ свега!

22.05.2016, број 32 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

Господин Исус чинио је чуда, то је у Јеванђељима очигледно. Али шта је уопште чудо? У стварности у нашем прецизно уређеном свемиру сваки догађај је усаглашен са законима, па се тако може и објаснити. Заправо, ни за шта се не може рећи да је "чудо", осим у неком ширем смислу у којем је све чудо.

Свако од нас је затворен у сложеном и организованом телу и постављен на земљу која се креће у звезданом простору. Има ли нечег обичнијег и у исто време чудеснијег? Ниједан догађај, ма колико редак или необичан, није супротан са законима или је изван њих.

Чудесне моћи Господа Исуса Христа, као и осталих светитеља, природна су последица дара Духа Светога који им је даровао дубоко разумевање суптилних закона који делују у унутрашњем свемиру свести. Док живе на земљи, светитељи морају извршавати велике и тешке духовне задатке. Део тих задатака састоји се у томе да на чудесан начин помажу људима у невољи. Код неизлечивих болести и нерешених људских проблема, потребна је помоћ божанске речи.

Када га је сатник у Капернауму замолио да му оздрави слугу, Исус је видео велику веру. Вера је нужан корак понизности срца, стога само срце верујућега ствара предуслов за оздрављење.

15.05.2016, број 31 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

Посланица Ефесцима између осталог упућује нас:

"Не живите више као што погани живе – у испразности памети њихове: ЗАМРАЧЕНОГ УМА удаљени од живота Божијег, све ЗБОГ НЕЗНАЊА, које је у њима ЗБОГ ОКОРЕЛОСТИ СРЦА ЊИХОВИХ. Сами су себе ОТУПЕЛИ и дали развратности да би у ПОХЛЕПИ почињали сваку нечистоту." (Еф 4, 17-19)

Овде се лако разазнаје процес греха (падања) забележен већ у древним светим списима људског рода: 1. Мисао усмерена на материјално рађа пожуду, 2. пожуда рађа срџбу, 3. срџба уводи у илузију, 4. илузија-маја води ка замрачењу ума, 5.

замраченим умом не видимо ствари трезвено па делујемо неинтелигентно, б. неинтелигенција-незнање води нас у тотални губитак – у пад.

Древни списи дакле описују како да се поставимо како бисмо остварили спасење: изражено језиком св. Јеронима - "Ко не познаје Писма, не познаје ни Исуса Христа."

Писмо нас отвара примању Духа Светога, оног Духа који се педесет дана након Ускрснућа Исусовог у облику пламених језика спустио над апостоле (Дап 2, 1-11). Сва бића којима треба освећење снажно жуде за Духом Светим. Он им помаже да постигну свој властити природни циљ. Дух Свети је извор помоћу којег разум спознаје; расветљује да можемо спознати истину. Недоступан је али се ипак дарује онима који су га достојни – не једнако него зависно од степена отворености онога који га прима - не колико би им се он могао дати него колико га они могу примити. Он диже срца у духовне висине, води слабе и усавршава јаке. Душе пуне Његове милости и саме постају духовне и другима посредују Његову милост. Он је извор познавања будућности, разумевања тајни, поделе дарова, небескога живота и весеља са анђелима. Он је извор бескрајне радости, истрајности у Богу и сличности са Богом, извор обожанствења – постајања боговима – од чега се ништа узвишеније не може желети. (Из расправе о Духу Светом св. Вазилија Великог, бискупа, Гл. 9;ПГ 32).

Дух Свети благо и нежно поступа. Долазак му најављују сјајни зраци СВЕЛА И ЗНАЊА. Долази СПАСИТИ, ОЗДРАВИТИ, ПОУЧИТИ, ОПОМЕНУТИ, ОЈАЧАТИ, УТЕШИТИ И РАСВЕЛТИТИ ПАМЕТ, и то најпре ономе ко га прима, а онда преко њега и другима. Дух Свети ОБДАРУЈЕ НАДНАРАВНИМ СВЕЛОМ, ОСПОСОБЉУЈЕ ДА СЕ ВИДИ ОНО ШТО ПРИЕ НИСИ ВИДЕО. (Из Катихезе св. Ћирила Јерузалиемског, бискупа, Кат 16, О Духу Светом 1,11-12.16: ПГ 33)

Дух Свети дарује љубав, а то је само савршенство постојања:

"Страх у љубави нема, него савршена љубав изгони страх; јер страх је мука, и ко се боји није савршен у љубави" (1Јв 4,8).

О тој љубави којом морамо љубити свога ближњега, не само сународника него све људе, говори нам већ и Стари завет:

"Љуби ближњега свога као самога себе; Странац који с вама борави нека вам буде као сународник; љуби га као себе самога. Та и ви сте били странци у египатској земљи. Ја сам Господ, Бог ваш." (Лев 19,18.34)

Такви велики људи, који следе Духа Светога, могу бити сиромаси али обogaћују многе, могу у свему оскудевати али свиме обилују, могу их срамотити али они у срамоти доживљавају славу, изругују им добар глас али они настављају живети у праведности. Вређају их, а они благосиљају, понижавају их, а они исказују част. (Усп. Из Посланице Диогнету, Бр. 5-6: Функ)

Такав је човек који је проточан за Духа Светога.

08.05.2016, број 30 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

поуке образованог филозофа сувопарног интелектуалног знања, колико год биле оштроумне, не могу нахранити људске религиозно-духовне тежње. Духовни тражилац тежи распамсавању унутрашње чежње за Богом, а не за сувопарношћу илузорног интелекта. То нам, између осталих потврђује и посебно интензиван мистични доживљај којег је св. Тома Аквински имао 6. децембра 1273. године, након чега је престао да пише. Свом сабрату Ређиналду да Пиперну, блиском пријатељу и сараднику који га је подстицао да настави са писањем, одговорио је: "Ређиналдо, не могу више. Све што сам написао чини ми се као слама према ономе што сам видео..." Наравно, није оно што је Тома написао лоше, управо супротно – то је врхунац људског филозофско-теолошког рада, међутим, то је у поређењу са мистичном објавом од 1273. године, где је доживео непосредни виђење, неупоредиво.

Свети Дух на нашу духовну тежњу заогрнуту дубоком медитацијом дарује чврсто утврђење у љубави и свесност Бога. Уз то утврђење у љубави и свесности Бога спонтано ће расти и наша доброта и љубазност према свим створењима. Божански учитељи, свети Божији људи – пророци и светитељи, они су из чијег погледа је зрачио и зрачи неописиви мир, јер већ овде на земљи су имали и имају унутрашњу способност посматрања вечног блаженства. Исусови апостоли живи су Божији храмови чија су врата отворена свим њиховим ученицима и трагачима.

Вера није националистичко-традиционалистички израз примитивизма, како то многи несвесно спроводе; вера није игроказ за лудаке који у име те вере ратују ширећи своје територије - такви безумници нису схватили веру и пут према Богу. Вера је кретање (упоредити стсл. израз подвиг – и двиг - кретање) према једном вишем стању у којем се Бога осећа радосно, комуницирајући с Њим у медитацији и контемплацији, а попратна последица тога је раст љубави ПРЕМА СВИМА. Основ и изворишна тачка свега је љубав према Богу.

Увек је било људи који нису прихватили искривљене слике религиозности и тежили су остварењу највиших идеала вере, који нису пасивно стајали са стране него су активно учествовали у ширењу божанске благодати. На жалост, често се због несвесне теолошке предрасуде брка незнање са вером, те за веру проглашава оно што она није.

Драга браћо и сестре,

када Свето писмо говори о томе да је човек створен на слику Божију (Пост 1:27) онда та боголикост првенствено значи да се од човека као бића такво узвишеног достојанства очекује господство над собом, господарење над својим чинима. Себе као слику Божију остварују они који имају контролу над собом, над својим радњама, над својим умом. Бити господар самог себе, самоконтролисати се – то може само заиста духовно биће које своје инстинкте и пориве може обуздавати, уздићи се изнад њих, трансцендирати самога себе – аутотрансценденција.

Онај који не практикује самоконтролу одрекао се основног квалитета богосличности, погазио је дар који му је дарован: бити сличан Богу. Ако нисмо кадри контролисати себе, своја дела, односно свој ум, тада ћемо од света око себе правити неред, неправду, хаос. Само смирен и усмерен ум који је повезан са својим Творцем може направити заиста вредне ствари у животу.

Ко је способен владати собом изузетно је моћан јер је његова богосличност тада остварујућа. Господарење собом – то је човек. Према томе, човек је уистину човек онолико колико је способен бити господар властитих дела и судија њихове вредности те уколико сам постане субјекат свог напретка, у складу са природом коју му је дао његов Творац и чије могућности и захтеве он слободно прихвата. Била би тешка заблуда потиснути тај оригинални дар богосличности у човеку; човек који би на то пристао кривим начином свога живота – живећи инстинктивно-животињски недостојно достојанства самог себе – жртвовао би ради "живота" смисао свога живота.

Христова опомена стога јасно каже: "Каква је корист човеку ако сав свет задобије а души својој науди?" (Мт 16:26). У складу с тим, потребно је схватити да човек није ни издалека последње мерило вредности: он реализује самог себе једино уколико себе надилази, према оној тачној Паскаловој мисли: "Човек бескрајно надилази човека" (л'хомме пассе л'хомме).

Дакле, човек је створен "недовршен" и довршава себе (комплетира се) једино радом на себи - у сарадњи са својим Творцем. Том сарадњом са Творцем човек учествује у довршењу створеног и са своје стране даје земљи духовни белег који је и сам примио. Тако радећи долази до нове димензије стваралаштва – до трансценденталног хуманизма који му даје максималну пуноћу: то је крајњи домет раста људске личности.

+ Леонардо

24.04.2016., број 28 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

у ова наша турбулентна времена, либерална учења толико су се увукла у разне цркве да се верници све теже сналазе у давању правог одговора и задржавању правог става по питању хомосексуализма и других полних „различитости“. Шта нам Свето Писмо говори о содомском греху и његовом кажњавању?

Содомци су, каже Библија "били најгори људи и огромни грешници пред Господом" (Пост 13, 13). Тај огавни и срамотни грех прекоревају и свети апостоли Петар (2. Петрова 2, 6-8) и Павле (Рим 1, 26-27; 1. Кор 6, 9-10; Еф. 5, 3-5; 1. Тим. 1, 10), а на то указује и сама природа. Библија говори о великој срамоти тог злочина овим речима: "Вика на Содомце и Гомору се умножила (до Мене) и њихов грех је претежак." (Постање 18, 20).

Зато и Лоту, праведнику који се згражао над огавним блудништвом Содомаца (2. Петрова 2, 8), овако говоре анђели: "Уништићемо ово место, јер је вика на њих пред Господом постала толика те нас је Господ послао да га уништимо" (Пост 19, 13).

"Тада пусти Господ на Содом и на Гомор од Господа с неба дажд од сумпора и огња, и затре оне градове и сву ону раван, и све људе у градовима и (сав) род земаљски." (Пост 19, 24-25). (Види: св. Петар Канизије, Сумма доцтринае цхристианае – из поглавља о четири на небо вапијућа греха).

Можемо ли ићи супротно учењу Писма и даље се оправдано звати хришћанима? Можемо ли још уз то, исто то хомосексуално понашање још и благосиљати? Наравно да не!

17.04.2016., број 27 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

дана 13. 04. у Загреб је стигло тело светог Леополда Богдана Мандића, заштитника Цркве и великог исповедника, којег је уз оца Пиа из Пиетрелцине, Папа прогласио заштитником године милосрђа. Његово очувано тело стигло је наведеног дана после подне у Загреб. Испред Загребачке катедрале тело је дочекао кардинал Јосип Бозанић. На дочеку испред Катедрале био је огроман број верника, преко 10.000. У загребачкој катедрали његово тело је било изложено до четвртка, а од петка до понедељка биће изложено у Цркви св. Леополда бл. Мандића у Дубрави. У понедељак тело путује у

Љубљану.

Све је то лепо и племенито, те нас упућује на уобличавање нашег живота по угледу на животе светаца. Међутим, када се на погрешан начин појме црква и домољубље, тада долази, на жалост, до девијације религије у којој се она показује "опијумом за народ" и "искривљеним обликом друштвене свести" како примећује Маркс. То нам, опет на жалост, потврђује случај који је доживео Зоран Пусић, врло пластично описујући шта му се догодило усред Загреба, како преноси „индекс.хр“. Да ли је потребно још нешто, па да се схвати докле су ствари дошле? Све је текло овако:

Вечерас сам ишао кући преко Каптола. Пред Катедралом је био велики скуп верника са жељом да виде мошти Леополда Мандића. Средовечни мушкарац и жена, на углу код пекаре према тржници, обратили су ми се кад сам пролазио поред њих. "Господине Пусићу, дођите да погледате мошти светог Леополда, он је био један јако добар човек." "Хвала вам, али ја нисам верник". "А реците зашто ви тако мрзите Хрватску?" "Зашто мислите да ја мрзим Хрватску? Јесте ли икада ишта прочитали од мене?" "Мени дође зло кад вас видим на телевизији." "Госпођо, бар вам је то у демократији једноставно. Окрените други канал. А можда моја и ваша претпоставка каква би Хрватска требала бити нису исте." "Марш пашче једно!" "Па није вас срам! И ви сте верник?! Како можете то говорити човеку кога први пут видите и о ком заправо ништа не знате?" "Знам ја тебе .." и сад почињу псовке и претећи став.

Окренуо сам се и отишао; осим узбуђености и адреналина од блиске могућности физичког сукоба испунио ме је снажан осећај туге. Ти људи себе виде као узорне грађане, истинске вернике, предане домољубе. А испод танке корице цивилизације за час је избила застрашујућа мржња која је без трунке сумње спаљивала вештице и јеретике, мржња карактеристична за људе васпитане на догми, који ће у једном тренутку бити спремни на најгоре насиље према онима на које им се указало, а у другом ће падати у транс над добротом и толеранцијом апстрактног, балзамваног светитеља - јер им је тако речено.

Велика група људи која се тискала пред Катедралом, под утиском управо доживљеног, одједном је деловала претеће, као да је дух нетрпељивости средњег века пуштен из боце. Не знам какав је у стварности био Леополд Мандић, али доброта и толеранција које му се приписују није ове вечери прешла барем на двоје људи који искрено верују да су му се баш због тих особина дошли поклонити. За остале нисам имао воље испробавати."

Треба ли још нешто, па да се схвати докле су ствари дошле?

+ Леонардо

Драга браћо и сестре,

не зна се шта је горе: не увидети зло или не одупрети му се. Многим разлозима се извлачимо за самоскривљено незнање, за небудност или за страшљиво повлачење пред злом. Делујемо неморално ако поричемо могућност његовог постојања или ако сматрамо да се у неком случају уопште не ради о злу, него, чак, о добру. У теологији се зло убраја у неодгонетљиву "тајну застрајења" (мустериум иницијатис), јер му не можемо наћи задње образложење и јер већина нас готово непогрешиво љуби и пристаје пре на зло него што подржава добро. Наиме, док добро жели само једно - да буде добро и истинито - зло има сто лица, неизмерну снагу превртљивости, безброј путева свога оправдања. Зло партиципира и живи као паразит на добру, приказује се замамним, истинитим. Изнад свега, зло је атрактивније, заводљивије, спољно лепше од добра. И нуди се увек као пречица, најкраћи и најлакши пут до успеха и среће, до решења проблема. Што је проблем већи, зло решење је својом привлачношћу насилније.

Злоупотреба верских симбола, особито крста, је велика. Наши верски симболи, особито они најважнији, тек својим делом партиципирају на добру, на верској истини, а много више на лажи и злу што се у њих гнезди. Наиме, симбол долази од грчких речи "сим-баллеин" што означава здруживање двеју стварности, никада насилно, никада вештачки. У подручју религиозног, реч је о томе да материјална стварност, опипљиви предмет, не само указује него и садржи трансцендентно, свето, божанско. Зато у религијама постоје не само свети простори него и предмети, као на пример крст. Супротност симболу – што се редовно не уважава – јесте "диа-баллеин", развргавање заједништва, односно "диаболос", ђаво који се може лоцирати и у сами симбол, јер зло, оно дијаболично, и постоји као паразит, фалсификатор и оробљивач добра.

Највећа дијаболичност зла скрива се у верским или уопште у најсветијим симболима. Они первертирају из симболичног универзалног заједништва у дијаболично насиље. Зло оперише добром, патњом, невољама, суженим истинама, страховима, одсутношћу критичке и самокритичке рефлексије. И при томе производи насиље. Најгоре је насиље обучено у одећу, форму истине, доброте или светости. Насиље се завукло у највећу светињу и у подручју најсветијег начинило мрачну јазбину, а то опаким, небудним, страшљивим и поткупљивим људима делује као светло. Ретки се одупиру злу у маски светог. Већина одговара злом на зло, копањем своје властите јазбине и навлачењем властитог дијаболичног мрака на своје симболе. Но, то није одбрана од других, него потврда свога зла и страха – својих изворишта насиља. А насиље је највећи човеков проблем, јер се може скривати и у ономе што му је најсветије и при томе у врло благим (светим) речима и културним (уљудним) гестовима. Тако је с крстовима и другим религијским симболима, већих или мањих размера, посејаних по земљи, тако може бити са свиме што сматрамо највећом

светињом, па били ми и атеисти.

Кад смо код крста или крижа, он никада није симбол пркоса или победе над било ким, иако то за многе практично јесте – од Константина, преко крсташких ратова до многих наших крстова данас. Крст је смислен само као узор за наследовање како је то Исус тражио, а не као орнамент или поготово не као оруђе за пркошење или понижавање других. Исус је рекао изричито да се не носи његов него "свој" крст, као и да се ни својим а особито не његовим не сме оптерећивати (а камоли убијати) друге. Зато наша ношења и постављања крстова често су у потпуној супротности са Исусовим. Заборавља се, такође, да на Голготи није био разапет Исус сам. Било је још разапетих и тада и у историји уопште. Стога су многи крстови потпуна негација Исусовог. Више су копија дијаболских знакова "мрачнога бога насиља" који осиромашује и искривљује сваку патњу и смрт, особито ону невину. Они су симболи насилника и џелата а не недужних паћеника.

Колико су црквени људи, теолози и хришћани заказали баш у ономе што сматрају својом најузвишенијом светињом, колико је само манипулације крстом?! Тражити оправдање у томе да и други тако раде – да и они стављају своје "пркосне" симболе - па је онда и нама то допуштено, напосто није морално. Никога не оправдава злоћа другога. Ако је у хришћанству Исусово варкрснуће основна прекретница на којој започиње вера а крст (патња) у ускрснућу налази свој одговор, ако је Васкрс највећи хришћански празник што се упињемо да свима около докажемо, ако Васкрсом верујемо да ускрсава нада и онде где су патња, мржња, смрт (на крсту) затвориле сваку наду и смисао људског заједништва и живота уопште, онда наша дијаболска виктимологија – посредством крста – још пузи у времену поганства и нехришћанства. Ускрснуће је одбрана човека, а крст – ако се не схвати као порука милосрђа и праштања – најперверзније дубинско понижење човека. Уистину, ако код нас нема ускрса, дакле, нема ни вере. Остаје само патња и "пркос" крстови, споменици који понижавају човека.

Можемо ли се надати земљи без споменика, како се у чежњи изразио њихов велики творац Богдан Богдановић. Тешко! Ми их само умножавамо. Нити су опомена да не понављамо зло а камоли симболи добра и истине. Дегенерисали су се у тријумф и пркос најмрачнијег, ђаволског насиља, израз помраченог ума и неверничке инструментализације патње. Треба увек изнова раскринкавати зло у самој његовој сржи. Тада ће бити мање споменика а више људи.

Фра др Иван Шарчевић

Драга браћо и сестре,

тешка земља за преживљавање је она земља у којој то не мора бити толико економски, колико људи гледају на ствари сувише материјалистички па им је економско имање/неимање на првом месту. Нека земља је тешка ако су људи у њој тешки. Већина пати од (скривеног) комплекса ниже вредности, који онда компензује илузионистичком супериорношћу која увек прати комплекс ниже вредности јер му дође као антибиотик на инфекцију. Овде се многи праве важни да су велики и битни управо зато што знају да су слаби, нејаки и мали.

Проблем је што су ти комплекси и прављења важнима ресурс који радо користе они којима треба хрпа лудака за искоришћавање; проблем је што ће тај немоћни јадник, постати лак плен за манипулацију. Уочљива је подела на конструктивне и деструктивне људе. Деструктивци нису у стању створити ништа добро, они се изражавају кроз уништење било породице, било околине, било тучом или малтретирањем других – а то су већ нијансе. И када број деструктивних појединаца на једном поднебљу пређе критичну меру, за то поднебље се може рећи да је деструктивно. Нестанак комунизма који нисмо били у стању на прави начин искористити, оставио је једну огромну празнину која још увек није закрпљена нечим ни приближно тако јаким. Основни проблем у комунизму, чини се, био је тај што је можда на неки начин "угушио" ту основну исконску креативност. Све је било осигурано на готово: кључ од стана, посао, и нисте морали мислити и превише се сналазити. Сад се променила парадигма, а људи још увек мисле "комунистичким главама" бар кад се посла и преживљавања тиче. Још увек мисле да ће им неко нешто осигурати, да само требају да чекају нову владу, другу владу, некога ко ће их усмерити и организовати. Сами не могу, јер још увек нису свесни да сада требају из себе извући ону пригушену креативност, да су идеје оно што данас даје посао и да морају нешто смислити како би преживели. Овде је јако тешко (о)смислити то нешто.

Људи леже попут фока, препуна их је земља. Гребу се и чекају да им неко нешто донесе и реши проблеме за њих. Они се чак осећају "супериорно" те се не желе хватати било каквог посла него сматрају да им све што се нуди нарушава част и достојанство. Наравно, има изузетака али постоји огроман број таквих. "Фока" имамо за извоз а да се то и не зна. Додуше оне мало бољег квалитета и извозимо. Тако земља постаје тамница људи који у њој живе, још више, гробница. Тако такође постаје типична земља теорије, овде сви све могу, помичу планине, побеђују ванземаљце – у теорији. Проблем је што се живот одвија у пракси. Оно што је специфично за ову читаву регију земаља, јесте тотална дисхармонија и опречност између мисли, речи и дела. Овде је сасвим нормално, чак и очекивано да речи и дела живе два паралелна живота који се никада не дотичу – ни у једном сегменту се не укрштају. Ови простори су школски пример у којој мери су људи у стању да рај који им је дат претворе у пакао. То се још боље види када се враћамо авионом из нпр. Индије. Док летимо – пустињи

никад краја, све само сива спржена земља. Чак и кад дођемо над Бугарску, што је ту, на два корака, да се видети да земља није најплоднија. Из авиона види се она иста пустош и сивило. И онда чим улетимо у земље бивше ЈУ регије, јавља се сасвим друга слика: зеленило, и оне мале испарцелиране обрађене њивице које изгледају као разгледнице. То можемо посматрати и уживати. Али то нас такође упућује на размишљање како је Бог нама на овим просторима понудио рај који смо ми добрим делом, не сасвим, претворили у пакао.

Размишљајући о планети Земљи као живом телу (не у смислу Њу Ејџа), у контексту онога да смо сви састављени од истих елемената, показује се као да су ови наши простори (а има их још) места у којима су ти елементи од којих је земља састављена највише избалансирани. Доведени до савршенства. Мало је простора на кугли земаљској који се могу похвалити толиком равнотежом. Готово свуда, или бар у већем делу света један елеменат доминира на штету других. Нпр. код нас је елемент земље толико плодан "да пљунеш зуб израсла би вилица", шта год посадили успева и расте: ливаде су живе апотеке које имају лек за сваку болест, шуме, све, све, све. А само се мало помакнете лево или десно, према јужној Италији, Шпанији па на југ, а да не говоримо о осталим деловима света: спржена земља, често неплодна. Наравно, има и плодних, али код нас је наглашен тај баланс.

Ако узмемо воду, имамо је баш онолико колико треба, све лековите воде су ту, питку воду са свим могућим минералима, кључне реке, подземне воде да свако подручје буде аутономно. Погледајмо само Азију, многе земље приморане су пити флаширану воду, да се не разболе. А постоје и читави простори где нема воде. Погледајмо елемент ватре – сунце – има га баш онолико колико треба и када га треба бити. Скандинавија има воде на претек али им зато фали ватра. Погледајмо ваздух, који ни сам није свуда исти. Да не говоримо о загађењу. Колико има простора на планети с влажним ваздухом, толико влажним да се гушите јер Вам је тешко прећи и сто корака, а овде само што не полетите (изузимамо модерна загађења, говоримо о оном које нам је дато у наслеђе). Земља као Хрватска, Србија, Босна и Херцеговина и још неке државе из окружења идеална су места за живот. А шта урадисмо? Понашамо се као богати наследници који су разбаштинили дедовину јер је нису знали циенити. И остали смо без ичега.

Једном ми је један пријатељ причао да је у Африци гледао како неко племе прави оазу у пустињи. Каже да се људи због температурних разлика између дана труде скупити влагу на начин да се усред пустиње скупиле група људи и сазида зид висок један метар. Кад увечер падне влага те се ујутро пробуде, тај зид направи сенку и задржи влагу... и ту крену садити. Онда направе још један зид, пришире простор и тако редом. Дакле, негде у Африци пустиње претварају у оазе, а код нас оазе претварају у пустиње.

С. Жељковић

27.03.2016., број 24 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

Стојимо пред даном празног Гроба, Исус је васкрсао – заиста васкрсао! Исус Христос је Спаситељ (Месија). Васкрсење је спасењски догађај, објава да је Исус васкрсао (керигма грч. *κηρυγμα*: објава). Керигма је објава да је Исус из Назарета Месија, Христос – Помазаник и Спаситељ. Јеванђеља су усредсеђена на ту објаву: историјска личност Исус јесте Христос вере! Човек Исус који је умро је исти онај који је васкрсао из гроба! Васкрс је дакле дефинитивна потврда да Исус јесте Христос.

Да би бесмртни Бог могао умрети постао је смртан човек у Исусу. Стога је физичка смрт устукла пред васкрсењем. На дан Васкрса требали бисмо потражити и пронаћи Бога у себи, а не себе у Богу, препознати историјског Исуса-Човека који је умро, спознао људску и временску Смрт: болну, неизбежну, физичку, физикалну, да схватимо како је Смрт само прелаз-појава и да је Човеку живот дат као дар али и као позајмица.

Има ли Смрт сенку као свака твар или материја обасјана божанском светлошћу? Нема. Она је као човекова сенка која се не огледа у огледалу. Васкрс је слутња смрти, јер након смрти долази до васкрсења у нови живот. То људско васкрсење садржи у себи наслеђени живот људске слабости, живот који смо често живели несвесни људскости, без љубави према себи и према ближњима.

Осветимо себи стога величину људског Живота и васкршњи благослов поделимо са сабраћом у слављу, у љубави празновања, међусобног милосрђа и захвалности Христу Спаситељу. Зажелимо браћи у Христу мир и добро, те као службеници Божји поделимо им, поделимо дарове хлеба Васкршњег, Евхаристијског - као залог вере и заједништва у Агапе. Јер, по васкрслом Исусу, Деус лух меа ест (Господ је моја светлост). Амин.

Д. Томац

20.03.2016., број 23 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

агонија је грчка реч која значи борба и коју смо преузели у наш језик. Борба на живот или смрт. Човек који се налази у стању агоније живи такав живот да се непрестано бори против тежине свога живота управо за свој живот. Агонија која у себи самој није

сумња, сумња о Богу, човеку, свету, животу и свему што уопште може бити, није агонија.

Св. Августин је једном написао дубито, ерго сум што значи сумњам, дакле јесам. Ова сумња, која је уједно и борба за истинско ја, која не допушта човеку да се смири, која жели све пропитати, све сазнати, са свиме се суочити, начин је данашње егзистенције човека. Феномен агоније као борбе, а не тек смртног страха, данас се види у једном духовном и интелектуалном безнађу и усамљености. Како се суочити са истином која нема у себи спасоносан дах који би човека издигао из безнађа?

Латинска реч религио од коју такође наш језик не преводи, већ је напросто и готово преузима из латинског језика, значи поновно успостављање односа, поновно повезивање. Утолико религија није никаква људска ствар или измишљотина, већ унутрашњи човеков одговор на питање смисла. Једна стара изрека каже: "која је разлика између свештеника и путоказа?" Одговор је: никаква, јер ни један ни други не иду путем који показују. Данас је равнодушност начин живота и стварно духовно стање човека. Човек као да носи некакав терет, који не жели ником препустити, ни Богу ни билижњему, већ га бесмислено носи, као што Сизиф гура камен уз брдо који му се непрестано враћа назад. Чини се да трпимо у властитој унутрашњости већ самим тим што постојимо и живимо на овоме свету.

Простодушни људи, без интелектуалних и дубљих духовних потреба, мир и утеху за своје срце, а спокој своме разуму могу наћи у цркви којој припадају, без потребе да се осврћу на њене догме. Али шта ће бити с онима који су дубље загризли плод са стабла спознаје? Је ли данас истинска духовност замењена рационалном теологијом која има свој темељ у схоластици, средњовековној католичкој филозофији, и на тај начин постаје главни кривац за нестанак мистике? Рационализам жели човека уздићи до Бога здраворазумским логичким закључивањем, али тај пут води само до размишљања о идеји бога а не и до Бога као таквог.

Бог у нама, по нама и кроз нас живи онолико колико му допустимо да проговори кроз нас. Чак и ако смо се само накратко сусрели с оним спасоносим и лепим у животу, оно ће заувек живети у нама, ако му допуштамо. Умрети се може и без агоније, без борбе, као што се и без ње може живети, али онај ко је окусио духовну димензију неће посустати док не приведе крају своју борбу до победе над самим собом.

(усп. Иван Матичевић)

Драга браћо и сестре,

најважније је бити на свему захвалан. Онај који је то научио зна шта значи живети. Разоткрио је целу животну загонетку. Бити захвалан на свему (Алберт Швајцер).

Захвалност је универзално људско искуство, а увек је добар пут у здравље, посебно у тренуцима кризе и стањима болести. Чини се да су људи данас све мање захвални, као да и захвалност има своју тржишну цену. Људима је, чини се, све лакше показивати незахвалност, незадовољство, љутњу и бес, окривљивати друге за своје проблеме. Можда је и то један од битних разлога зашто је депресија у сталном порасту. Многи су људи незадовољни, завидни или бесни због онога што немају, уместо да буду захвални за оно што имају и траже још више и боље.

Захвалност је повезана с душевним здрављем, с позитивним мишљењем, а позитивно мишљење је повезано са здрављем, док негативне мисли често придоносе болестима. Може се чак рећи да је једна од мера душевног здравља - склоност проналажења доброга у свему, како то каже Џон М. Темплтон. Захвалност је признавање добра које имамо, а активно признавање добра које имамо привлачи нова добра. Кад смо захвални за добра која имамо или примамо, сама захвалност привлачи нова пријатељства, љубав, радост, срећу, здравље. Незахвалност се пре или касније покаже лошом по здравље јер је повезана с негативним емоцијама и негативним мислима. Захвалност и радост која је прати су антидот против депримираности и тескобе. Кад се смешимо животу и другим људима, и они ће се нама смешити.

Захвалност, према Хансу Селуеу, игра кључну улогу у нашем одговору на стрес. Није важно само оно што се догађа, него и какав став ми заузимамо према догађајима, став захвалности или незахвалности. Захвалност придоноси позитивном исходу стреса или еустресу, а незахвалност дистресу који има штетан учинак на здравље. Позната је важна улога дистреса у настанку психосоматских болести. Захвалност може значајно помоћи у превладавању психотраума, као и у лечењу различитих болести, па и оних најтежих.

Истраживања у ХеартМатх институту у Булдер Крику, Калифорнија, недвосмислено су показала повољан учинак захвалности на рад срца као и на бољу комуникацију између срца и мозга, али и других органа. Наиме, захвалност доводи не само до смањења лучења стресних хормона као што је кортизол, него и до повећања хормона добробити као што је ДХЕА (дихидроепиандростерон), те побољшања имунолошких способности организма.

Захвалност је мерило сваке среће (Хилберт Кеит Честертон). Захвалност је радост живљења и пут до среће. Она је једна од успешних мета-стратегија за постизање среће.

Захвалност је заправо антидот за негативне емоције тако што неутрализује завист, шкртост, хостилност и фрустрираност. Када осећамо истинску захвалност, немогуће је осећати љутњу, бес, депресију или неку другу негативну емоцију. Због тзв. хедоничке адаптације осећај среће и задовољства временом слаби, али захвалност као животна дисциплина превентивно зауставља хедоничку адаптацију. Према Соњи Либомирски, истраживања показују како особе које практикују захвалност као животну дисциплину имају већи осећај животног задовољства и среће, склоније су показивању позитивних емоција, оптимистичније су и духовније, мање су материјалистички оријентисане, имају више енергије, склоније су праштању, показују више емпатије од особа које мање и ређе практикују захвалност.

Људе ка вама привлачи захвалност, а не притужбе (Џон Темплтон: Књига животних закона). Захвалност нас повезује са светом око нас. Захвалност, а не притужбе, увећава доброту, радост и срећу у свему према чему је усмерена. Према Хансу Селуеу већина људи ради оно што ради како би учинила друге људе да им буду захвални, а добијена захвалност заправо значи њихово одобравање. Одобравање других људи значајно придноси нашем осећају властите вредности и самопоштовања. Захвалност је емоција која повезује људе и подстиче их да чине добро једни другима, да буду солидарни и да граде и негују друштвене везе, познанства и пријатељства. Социјална подршка је изузетно важна за социјални градијент здравља и важан је део социјалног капитала. Захвалност подстиче морално понашање и просоцијални реципроцитет и важан је психолошки механизам реципрочног алтруизма. Према Џејмсу Томсону, незахвалност је издаја човечности, а захвалност је према Цицерону не само једна од највећих људских врлина, него и родитељ свих других врлина.

Захвалност је плод велике култивисаности, нећете је пронаћи међу некултурним светом (Семјуел Џонсон).

Како практиковати захвалност? Како постићи стање свести или духа чији је садржај захвалност за живот и све оно што нам он носи? Захвалност је свесна животна дисциплина и избор. Према Роберту Емонсу, многи преживели након урагана Катрина исказивали су захвалност за живот, премда су изгубили сву имовину. Захвалност значи одвојити мало времена за исказивање поштовања према животној сложености. Захвалност значи знати да је сваки проблем прилика да се нешто научи и да се воли.

Психолози су развили различите методе за учење захвалности. Према методи у четири корака: 1. прво треба препознати своје негативне и незахвалне мисли, затим 2. обликовати позитивне и захвалне мисли, потом 3. заменити незахвалне захвалним мислима, и на крају 4. претворити позитивне и захвалне мисли и осећаје захвалности у понашање и спољно деловање. Писање дневника захвалности врло је делотворна метода практиковања захвалности као животног стила (проф. др. Миро Јаковљевић)

+ Леонардо

Драга браћо и сестре,

Данас, овде и сада, сведочимо растакању цивилизације какву познајемо, изучавамо и проучавамо већ 2000 година. Тај процес деконструкције и деструкције друштва догађа се у његовом капиларном и у његовом агломералном структуралном, функционалном и организационом устројству, како на нивоу породице, тако и на нивоу националне државне творевине. Разара се национални етос, култура, традиција, језик, моралне вредности, минимизира национална историја, локално наслеђе пољопривредних усева и производње, локални биодиверзитет... дакле све оне посебности које одударују или спречавају унификацију, стандардизацију коју намећу корпоративне мултинационалне мега творевине, кроз алате новца, новчаних токова и финансијских трансакција преко мреже банака и неразумљивих, нејасних и нетранспарентних берзански контролисаних активности, а које се тичу природних и енергетских ресурса потребних за опстанак човечанства...

Текст нема намеру да аргументује и анализира појаве и сугерише очекивања, или одговори зашто је и ради чега тако како је, а чему сведочимо. Питање је каква је у томе улога и позиција Цркве и да ли се она понаша и предузима разумне активности и мере у циљу да мобилизује вернике, указује на погубност трансформације свести појединца, заједнице и у коначности планетарне супсидијарности човечанства као бића. Када мислим и исказујем Црква, имам на уму Цркву хришћанских деноминација, првенствено римског религијског и теолошког изражаја и форме. Цркви не недостаје памети и искуства, и сама је креатор и делилац корпоративног управљања масама и имплементирања свог учења и програма у друге културе и религијска наследовања прастарих народа широм планете, често и на бруталан и нехришћански начин у супротности са учењем на које се позива.

Као моћан организам, Црква је утицала на ток и динамику стварање и формирања хришћанске (западне) културе и цивилизације и сада немо посматра како они који су преузели њене вештине и знања деловања на масе, преотимају и мењају њену паству-вернике, намећући своје верности новим вредностима и новим преференцијалима животног смисла и постојања. Мисли ли Црква, односно они који је воде а понашају се као корпоративни менаџери, да ће наћи своју улогу, као небројено пута кроз ову 2000 - годишњу историју, у припасивању уз моћнике нудећи своје услуге подучавања, образовања, ПР деловања, стварајући послушнике и стадо оваца које ће служити вуковима капитала, не више капитала, него свеопште моћи и контроле на планетарном дискурсу? Нису ли Цркве таоци властитог финансијског умрежавања и инвестирања у међународне банкарске трансакције у циљу овладавања целим Светом? Црква никада није бројала оволику множину појединаца које приписује традиционално својој верничкој пастви, али истовремено никада није имала мањи утицај на свест и понашање верника, који су постали дезинтегрисани потрошачи

властитог живота и постојања.

Партикуларне црквене афилијације покушавају наметнути теократске државности и друштва као брану од надирућег "банкарско-финансијског прозелитизма" који намеће корпорацијске уговоре јаче од националног суверенитета и државности кроз државне Уставе, као изразе воље и договора појединаца. Кроз и у заједници тежи се укидању новца као готовине и на томе се интензивно ради, како би се појединцу одузело и последње уточиште слободе понашања и одлучивања. Замислите колика је моћ када ти се одузме картица или заблокира рачун расположивих бодова кредита које ће ти корпорација или светска Влада дати на располагање, а Ти, односно појединац, немаш робе, новца, злата или друге робе за размену услуга или подмирења потреба. Размислите, већ данас на овом ступњу корпоративне контроле и управљања корисник, потрошач, намерник, нема могућности контролисати своја права, јер су сва права регулисана енормним бројем неразумних услова пословања на које појединци пристају или морају пристати (кредити, услуге телефонија,...) а тиме упадају у замке финансијског и дужничког ропства и овршних санкција свих модалитета. Шта да радимо, има ли, у овом познатом систему филозофских, теолошких, економских, правних, научних дисциплина и природних наука, начина и решења за ово друштвено стање, атмосферу умности и амбијент свести?! Сигурно је да реакције и противделовање на трендове и опресију корпоративизма и финансијског фашизма, на начин и алатима које познајемо и које су делотворно аплицирале кроз историјске токове, нема више смисла примењивати и прописивати јер су цивилизацијски потрошена.

Долази ли Месија, Лидер, Пророк, онај који ће својом харизмом повести људе и човечанство ка новим путевима према Богу, који ће бити мост и синхронизовати духовну свест појединца у нову друштвену интелигенцију на путу у нову цивилизацију, или ће еволуцијска спирала затрти човека као појаву на планети Земљи? Не треба заборавити да човек као врста јесте једна биолошка појава која се уздигла кроз свест о своме бићу као бићу кроз Божанско претварање, али веома лако може то Божије милосрђе прокоцкати и вратити се начину живота оних врста које изумиру у варијабилитету еволуције појавности.

Сетимо се да нам Стари завет, у књизи Постанка, предочује једну озбиљну забрану у импликацији симбола плода: "Само за плод стабла што је насред врта рекао је Бог: `Да га нисте јели! И не дирајте га, да не умрете!' " (Пост 3,3). Једење са тог плода задирање је у створење, у структуру живота (плод који се предочује као јабука симбол је и рађања, стварања...). Притом, не смемо заборавити да је прва генетска модификација изведена на јабуци 1874. године (Иван Владимирович Мичурин) а данас, 140 година касније, генетски инжењеринг је застрашујућ и без надзора и контроле.

Д. Томац

28.02.2016., број 20 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

сви смо у својим животима доживели искуство зла, искуство које се перфидно манифестује кроз разне облике, разне особности, разне догађаје, места и/или ствари, мимикријски али стварно. То искуство може бити у форми пре/наглашавања неких наших мана или изношења неких наших грешака у јавност (оговарање), или измишљање неких грешака као да смо их учинили а нисмо (клеветање).

С тим се сусрећемо свакодневно од злих људи. Морамо се тога чувати, не смемо напросто припадати – као хришћани – скупини људи која то чини, односно, уколико се у тој скупини препознајемо, треба да напустимо такву праксу и поведемо се за примером Исуса Христа.

Никада није прекасно исправити своје путеве, своје странпутице, било да смо сами застранили било да на погрешан начин друге упућујемо у њихово застрањење (што се заправо своди на наше наслађивање и осећај надмоћи, иза чега је у позадини его, односно охолост). Време поста наглашеније нам омогућује интроспективни приступ и објективацију наше савести: ставити властиту савест под светло Божије је тест досега нашег развоја.

Уколико под тим светлом наша савест задржи мирноћу, јер прати еванђеоско учење, утолико је то срећа за нас. Уколико пак осетимо горчину која нас прогања, то нам милост Божија даје могућности да исправимо своје путеве и усмеримо их на прави пут, а то је пут Исуса Христа и његове Цркве.

+ Леонардо

21.02.2016., број 19 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

посматрајући ход и понашање цркава, често стичемо мишљење (посебно од људи који нису чланови цркве нити су верници) да се ради о међусобно конкурентним институцијама које чланове друге ("супротстављене") институције саботирају на овај или онај начин. Покушавају увек нагласити како је њихова институција исправнија од других конкурентних (које се често називају шизматичним) и чланове тих конкурентних институција третирају врло често директним безобразлуком (виђено небројено пута на терену), а уколико се ствар одвија испред јавних медија, онда

усиљеним смешком и стереотипним неискреним говором о љубави, мислећи у себи сушту супротност.

Религијско-интелектуална инсуфицијенција и примитивизам најгоре врсте показује се као искључивост у име "Бога", у име "народа" у име "традиције" и у име ко зна какве још глупости. А све су те искључивости савршено у супротности са Јеванђељем Божијим које нас НЕДВОСМИСЛЕНО УЧИ да "нема више: Јевреј-Грк! Нема више: роб – слободњак!... Сви сте ви један у Христу Исусу!" (Гла 3,28).

Међутим, пракса показује да никога није брига шта каже Еванђеље. Милост Божија која нам је дата већ 2000 година покушава људски хоминидни чопор усмерити према Спасењу, према ономе што у суштини јесте: Имаго Деи (слика Божија). Ова јадна констатација води нас и даље у уочавање да, код преобилног броја крштених разних деноминација, уопште није НИКАДА дошло до обраћења и просветљења, нити су они о томе размишљали а нити их то занима. Они стога настављају утабаном стазом фолклорног традиционализма (при чему не желимо оцрњивати Црквену традицију јер она са овим нема везе). Ето то је наша верска стварност јучерашњице – данашњице – а можда и сутрашњице. То уједно показује да је Црква састављена од свих правих верника свих деноминација којих је аутентично мали број: "Не бој се стадо мало: свидело се Оцу вашем дати вам царство"(Лк 12,32).

Ерор клерика који нису добро образовали вернике (јер су и сами необраћени) показује колико су чланови цркве далеко од вере Исуса Христа и далеко од Цркве (писане великим словом). Они остају чланови цркве (писане малим словом) као међусобно нетрпељиви делови једног блока који се распао у мозаик мизантропизма најгоре врсте. Основна ствар која се ту поставља јесте: који је онда смисао таквих цркава писаних малим словима? Да ли је смисао тога ширење национализма (при чему се вера и нација схвата као неодвојиви део идентитета потпуно одбацивши поруку Јеванђеља); да ли је смисао тога унутарцрквени каријеризам и ухлебљење (што представља израз страха од живота и неверовање у Бога који делује у целокупности створеног а не у једној затвореној институцији). Увек се поставља основно питање смисла свих тих институција. Испуњавају ли оне свој основни задатак?

Уколико нам оне не помажу у основном задатку: да постанемо бољи људи, онда имамо јасан промашај, онда су те цркве писане малим словима, привремена агресивна епизода у историји људске глупости.

Опет остаје оно одавно уочено, да чланове Цркве писане великим словом, представљају свети појединци у тим одвојеним црквама, при чему велику радост и шансу напретка дају они појединци који у датим историјским тренуцима обављају велику хијерархијску службу и тиме шире видике своје ускогрудне браће. У том смислу таквим се великим јерархом у најутицајнијој цркви тј. Римској цркви показује папа Фрања. Када бисмо имали више таквих јерараха попут папе Фрање у осталим

црквама, тада би смер брода свих црква кренуо тамо где је усмерен курс Јеванђеља. Управо папа Фрања показује да, без обзира на све натегнутости које је проузроковала историја људске бахатости, могуће је кренути путем љубави уколико смо понизни, искрени и добродушни.

+ Леонардо

14.02.2016., број 18 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

За око месец дана улазимо у време Великог поста. Данас је то време код нас, више него раније, широко отворено да га живимо – не угодним проповедима, него конкретним животним залагањем и помоћи.

Разне животне приче које слушамо, пуне нам срце тугом. Многи стари и промрзли људи скапавају од глади у нашој "демо(н)кратији."

По овом хладном времену у продавницама можемо срести људе који су јадни, гладни, изгубљени. Видео сам тако госпођу у демоду капуту, седе косе и ниског раста, нагрижену остеопорозом и животом у предграђу Балкана, или усред њега. Стоји некако чудно у односу на фрижидер с кутијама јаја, истим онаквим кутијама каквима се некада облагао студио за пробе бенда, средином осамдесетих. Чудно изгледа и неприродног је положаја тела.

Вадила је, јадна жена, једно по једно јаје и стално се окрећући, гурала их квргавим прстима у стару црну излизану торбу. Срце ми је стало, изнутра сам почео дрхтати. Сузе су ми наврле на очи, све ми се замаглило. Жена краде обично јаје које кошта петнаест пишљивих динара!

Кренуо сам према њој и видела ме је. Знала је да знам да краде. Те очи! Никада нећу заборавити. Ту молбу без речи, тај срам који јој се навучао на изборано лице. Ту наду да је нећу откуцати. То је нечија мама или бака.

Шта бих сада требао урадити? Отићи до неког пословође који је запослен преко завичајног клуба и све му оцинкарити? Да јој одузме оброк и избаци осрамоћену старицу ван на зиму? А ја ћу сести у свој ауто с грејањем и пројурити покрај ње. Исти онај пословођа, који сасвим сигурно вози Мерцедес, пројуриће покрај ње неколико сати касније и одвести кући сав црни утржак, од робе коју је сам набавио и поставио на полице, или вишак од резања шунке, од воћа и поврћа, или разлику од варања на ваги.

Кренуо сам некако инстинктивно према њој. Стао крај тог погнутог тела у старим

ципелама. Хтео сам је чврсто загрлити, као маму. Као мајку свих добрих људи које сам икада упознао. Заштитити је и угрејати. Дао сам јој у руку 3000 динара. Погледала ме је без речи, очи су нам се среле. Стиснула ми је руку поред тог проклетог фрижидера, узела је динаре. Нисмо проговорили ни реч, а онда је почела плакати. Као да су са сузама које су клизиле низ лице које дуго није дотакла крема ни шминка, из те госпође излазиле све туге њеног живота, у граду с прекрасним црквама и готичком катедралом чија рестаурација кошта милијарде, у граду у којем ће до срамотне смрти морати красти јаја како би преживела.

Али, велика ми је утеха била да пар дана неће морати красти, биће сита. Нисам нешто посебно добар човек због тога, ја сам њен дужник – ми смо њени дужници. Она и њена генерација стварале су све око нас, а данас су сиромаси.

Сео сам у ауто и дуго нисам могао кренути, размишљао сам о мајкама свих добрих људи које познајем.

+ Леонардо

07.02.2016., број 17 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

на Универзитету у Берлину, професор је изазивао студенте питањем: "Да ли је Бог створио све што постоји?" Један студент је храбро одговорио: "Да, створио је! Бог је све створио." Професор рече: "Ако је Бог створио све, онда је створио и зло. А судећи према правилу - да наша дела говоре ко смо ми – Бог је зао." Студент је заћутао.

Један други студент је подигао руку и рекао: "Могу ли ја Вас нешто питати, професоре?" "Наравно", одговорио је овај. Студент је устао и рекао: "Професоре, постоји ли хладноћа?" "Какво је то питање? Наравно да постоји. Теби никада није било хладно?", одговорио је професор.

Младић је одговорио: "Чињеница је да хладноћа не постоји. Према закону физике, оно што ми сматрамо хладноћом је заправо недостатак тоpline. Предмети или жива бића се могу проучавати кад имају или преносе енергију, а топлина је оно што чини да тело или материја преносе енергију. Апсолутна нула је потпуна одсутност тоpline, материја постаје инертна и неспособна за било какву реакцију. Хладноћа не постоји, ми смо створили ту реч да опишемо како се осећамо кад немамо тоpline."

Студент је наставио: "Професоре, постоји ли тама?" Професор је одговорио: "Наравно да постоји!" Студент одврати: "Не, професоре, тама не постоји. Тама је заправо недостатак светла. Светло можемо проучавати, али таму не. Заправо, можемо

користити Њутнову призму да разбијемо бело светло и проучимо различите таласне дужине боја. Не можемо измерити мрак. Једноставан зрака светла може се пробити у свет таме и осветлити га. Како можете знати колико је одређени простор таман? Оно што можете измерити је количина светла које је присутно. Тама је израз који човек користи да би показао шта се догађа кад светло није присутно!"

Коначно, млади је човјек упитао: "Професоре, постоји ли зло?" Изнервиран, професор је одговорио: "Постоји. Видимо га сваки дан у примерима човековог нехуманог понашања. У криминалу и насиљу."

На то је студент одговорио: "Зло не постоји, професоре. Или барем, не постоји само за себе. То је као тама и хладноћа - реч коју је човек створио да би описао одсутност Бога. Бог није створио зло. Зло није као вера, или љубав који постоје као што постоје светло и топлина. Зло је оно што настаје кад човек нема Божије љубави у свом срцу." Професор је ћутке сео.

31.01.2016., број 16 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

у свом месијанском деловању усред Израилља Христос се трајно приближавао свету људске патње. Писац Дела Апостолских (10, 38) бележи како је Исус "прошао земљом чинећи добро". То његово деловање свугде се односило на паћенике и оне који су тражили помоћ. Лечио је болесне, тешио тескобне, хранио гладне, отварао уши глувима а очи слепима, ослобађао од губе, од злодуха и различитих телесних недостатака. Три пута је мртвима вратио живот. Саосећао је са сваком људском патњом, како телесном, тако и душевном. У свом учењу у средиште је ставио осам блаженстава упућених онима који у дугом животу искушавају разне невоље: сиромашни, жалосни, гладни и жедни, прогоњени због праведности, које нападају и лажу против њих због Христа.

Он сâм највише се приближио свету људског трпљења када је патњу на себе узео. Знамо како је за живота трпео, не само умор, бескућништво и неразумевање, него је све чвршће био окружен обручем непријатељства. Био је тога свестан па је ученицима у више наврата говорио о патњи и смрти која га чека: "Ево, улазимо у Јерусалим и Син човечији биће предан поглаварима свештеничким и фарисејима. Осудиће га на смрт и предати поганима, изругати и поплувати. Избичеваће га, убиће га, али он ће након три дана васкрскрнути" (Мк 10, 33-34).

Христос, дакле, иде у сусрет својој муци и смрти потпуно свестан послања које треба да изврши. Својом патњом на крсту проживљава зло урасло у корене људске душе и

историје, те у исто време то зло уништава, сатире га надвладавши љубављу сваки мрак, и тиме изнутра уништи смрт, зашавши у саму срж њеног постојања. Он који је Живот, тако врати човековој нарави Живот (себе) који је човек незнањем избацио. Тако ће Исус својом патњом учинити да човек не умре, него има живот вечни.

То дело спасења по науму вечне Љубави остварио је кроз патњу која је кулминирала у смрти на крсту са откупитељским учинцима. Преузевши патњу на себе он ју је уништио. Зато је укорио Петра када га је хтео навести да одбаци мисли о патњи и смрти на крсту: "Далеко то од тебе, Господе. Одлази напасниче, јер ти није на памети шта је Божије, него шта је људско" (Мт 16, 23). А кад га је тај исти Петар за време хапшења у Гетсиманијском врту покушао мачем обранити, Христос га је поново укорио и замолио: "Врати мач у корице. Зар да не пијем чашу који ми даје Отац?" (Јв 18,11). Све то показује да га је дубоко прожимала мисао коју је изрекао у разговору са Никодимом: "Бог је тако љубио свет да је дао свога Јединорођеног сина да нико, који у њега верује не погине, него да има живот вечни" (Јв 3, 16).

Христос је, дакле, послушан Оцу прихватио и мученичку смрт (крст), свестан своје спаситељске мисије.

+ Леонардо

24.01.2016., број 15 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

библијско душебрижништво почиње с правилним разумевањем библијске слике човека. Данас постоје многа искривљена мишљења, девијантна у односу на Божију реч у Светом писму. Божија реч нам даје увид у човекову природу: "На своју слику створи Бог човека, на слику Божију он га створи, мушко и женско створи их." (Пост, 1,27).

Библија нам открива истину о човеку, о човековом изворишту, настанку. Она нам описује стање човека и даје објашњење за његово понашање; показује да је Бог створио човека за живот у заједници са Богом, да између Створитеља и створења буде дубока веза. Међутим, својом невером, самовољом и похлепом (грех) човек је прекинуо тај оригинални однос и тиме пореметио изворни поредак између човека и Бога, а тиме аутоматски и између човека и човека, те човека са самим собом и са околином.

Тако је човек проузроковао поремећено стање свог живота из ког може бити спашен искључиво кроз Исуса Христа. Поновно успостављање овог односа централна је тема

Библије. То успостављање се остварује откупљењем по Христовој смрти на крсту, као величанствени и највиши израз силне Божије љубави, његовог душебрижництва за пали људски род. Библијско душебрижничество нампоказује да сви проблеми који су започели с Адамом, налазе своје решење у Исусу Христу, нашем Господу и Спаситељу.

+ Леонардо

17.01.2016., број 14 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

у књизи о Јову, његови пријатељи бране традиционалну тезу као Јов јер је сагрешио. Јов је свестан да није заслужио такве казне. Истиче све што је добро учинио у животу те оспорава начело које патњу поистојећује с казном за грех. На крају Бог куди Јовове пријатеље због њихових оптужби те признаје како Јов није грешан. То што он трпи јесте патња недужнога – мистерија у коју човек својим умом не може проникнути. Није, дакле, истина како је свака патња последица греха те да има значење казне.

Лик Јова поставља питања о патњи недужног човека: о трпљењу без кривице. Јов није кажњен. Није било разлога да му се наметне казна, али је подвргнут тешком искушењу. Из уводног дела Књиге о Јову произилази да је Бог допустио то искушење на Сотонин изазов који је оспоравао Јовову праведност: "Али пружи једном руку и дирни му у добра: у лице ће те проклетити!" Иако је, дакле, Бог пристао да искуша Јова патњом, учинио је то да би показао његову праведност. Патња у том случају има значење искушења.

Да бисмо могли сазнати прави одговор на питање о трпљењу, морамо усмерити поглед према објави Божанске љубави, најдубљем извору смисла свега што постоји. Љубав је пребогат извор смисла трпљења које нам остаје мистерија. Свесни смо да су наша тумачења недовољна и непримерена. Христос нас уводи у мистерију и открива разлог трпљења у оној мери у којој можемо схватати узвишеност Божије љубави. "Бог је толико љубио свет да је дао свог јединородног Сина да не умре ни један који у њега верује, него да има живот вечни" (Ив 3, 16). Те речи, које је Христос изговорио у разговору с Никодимом, уводе нас у саму срж спасоносног Божијег деловања и изражавају суштину хришћанске сотериологије, теологије о спасењу. Својим делом спасења јединородни Син ослобађа човека од греха и смрти. Он пре свега брише из људске историје власт греха која се укоренила под утицајем Злодуха, почевши од исконског греха, а затим пружа човеку могућност да живи у посветној милости.

Након победе над грехом, он руши власт смрти, дајући својим васкрсењем увод у

будуће васкрсење тела. И једно и друго битни су услови 'вечног живота', а то значи коначне људске среће у јединству са Богом. Значи да је за оне који су заувек спасени патња потпуно избрисана. Због Христовог спасоносног дела човек на земљи живи с надом у вечни живот и посвећење. Иако победа, коју је Христос својим крстом и васкрсењем извојевао над грехом и смрћу, не уклања времешне патње људског живота, ни људско постојање у историји ослобађа од трпљења, ипак та победа осветљава целу историју и свако трпљење новим светлом, светлом спасења.

То је светлост Јеванђеља, радосне вести.

+ Леонардо

10.01.2016., број 13 - Листић "Доминисиана"

Драга браћо и сестре,

Људска патња је стварност која постоји од кад је човека. Она се у њему појављује и пролази. А понекад, нажалост, у њему се утврђује и продубљује. Иако је сваки човек по својој личној патњи нешто готово и непоновљиво, патња има међуљудске и друштвене размере. Паћеници су међусобно слични како по сличности прилика, кушања и судбина, тако и по потреби да их неко схвати и за њих се брине. А највише су слични по упорном постављању питања о смислу патње.

Патња је, наиме, нешто шире од болести, нешто сложеније и дубље што је укоренењено у саму људску нарав. Свето Писмо је велика књига о трпљењу и оно повезује патње с болестима одређених делова тела: костију, бубрега, јетре, стомака, срца. Но, то не исцрпљује све што је о предмету трпљења већ рекла и стално понавља књига људске историје. Пред трпљењем које човек подноси, као и пред патњом која у свету влада, незаобилазно се јавља питање - зашто? То је питање о узроцима, разлозима, циљевима и напокон о смислу људске патње и трпљења.

Телесни бол широко је распрострањен и међу другим живим бићима. Човек, који је свестан да трпи, пита се 'зашто'? А још дубље пати ако нема задовољавајућег одговора. Проблем трпљења уско је везан уз питање зла. Откуд оно и зашто? У питању зла увек је садржано и оно о патњи. Одговор на те проблеме, који долазе од света, свет сам не може дати, него Створитељ и Господар света – Бог. У тражењу одговора неки негирају и самога Бога. А. Б. Шимић у свом "Младићу" јадикuje: Има ли ико у свету коме бих се могао обратити? Од људи се морам одвратити; књиге ме само смету. Да има барем Бог, да ми он помогне из ових мука. И да ми његова рука покаже прави пут! Ал' Бога нема више у храму ни изван храма. О, зашто ми убисте Бога и остависте ме сама! Тин Ујевић који је у себи носио свој немир и неспокој, а хтео да му све буде јасно, показао је како има и нерешених питања и неостварених могућности: Ко сам и шта сам, шта ћу, кога волим, шта тражим, куда идем, за чим лутам? Узалуд небо за одговор молим.

Уплашен собом своје сузе гутам; тајанство ствари и живота зебе, не познам ништа, а најмање себе ('Тајанство', И).

Мирослав Крлежа, који је често атеистички наступао, викао и галамио, те у сукобу вере и невере револтирано се на неверу кладио, знамо како до краја није био рашчистио с вером, па се са Богом до смрти 'рвао'; полемично, пркосно, а често и цинично. И премда је давне 1918. записао како је све лаж грозна; ни црна ни бела; лаж барикаде - књиге- речи и распећа. Јер ничега нема: ни Бога ни врага (Пиетá), ипак неки записи из његовог Дневника говоре како га је Бог целог живота мучио, занимао и наметао се као 'отворено питање'. Постојање зла у свету, патња и трпљење још више отварају и продубљују таква 'отворена питања'.

Питање о патњи, а посебно о патњи невиних људи, проблем је свих времена и свих култура. Сусрећемо га у Грчкој, Египту и Вавилону. Књига о Јову, ремек дело међу мудросним књигама, покушава одговорити на то питање: зашто невини страдају, а они, за које кажемо да су неваљали, имају среће у животу? Она потресним начином износи историју патње праведника који губи иметак, синове и кћери. И сáм бива ударен тешком болешћу. Писац је дубоко религиозан, али је и збуњен јер не успева ускладити слику о Богу који је праведан, са стварношћу патње која погађа праведнике. У таквом стању збуњености појављују се у његовој кући три стара познаника, који га настоје уверити како је сигурно учинио неки тешки грех кад је ударен вишеструком и тако грозном патњом. Они кажу да патња уистину погађа човека само као казна за неку кривицу: њу, наиме, шаље Бог који је савршено праведан, те се њезини разлози налазе у реду праведности. У том драматичном дијалогу Јов разговора с Богом и с тројицом пријатеља. Након почетне тишине, он отвара уста и проклиње "дан свој" кад се родио и пита се чему више живети. Покоја ни мира мени више нема (Јов 3, 25). Постаје нестрпљив и буну се. Но, у души остаје дубоки верник који своје јаде управља Богу и с њим расправља. У тами живота не зна решити проблем Бога и његове правде, али му је вера јака. Иако осећа како га је Јахве на тренутак оставио, уверен је како ће му се опет објавити: Знам добро, мој Избавитељ живи и последњи ће он над земљом устати. А кад се пробудим к себи ће ме дићи (Јов 19, 25). Он Бога препознаје као истинског пријатеља, откупитеља и избавитеља поред све драме и напетости живота.

Бог на свој тајанствен начин пати с паћеником. То је потпуно јасно са Божијим суобличењем са срамотом Крста, који је био намењен тешким злочинцима; изопћеношћу - распет је изван светог града Јерусалима; богохулством и проклетством - свештенички поглавари оптужили су га да лаже и богохули, а у Закону стоји да је проклет онај ко виси на дрвету. Бог је проглашен безбожником и оним који не поштује Закон. Постао је знак оспораван кроз свој живот и читаву повест до данашењег дана. Али Бог зна да само љубав премешта горе и мења људско срце.

+ Леонардо

Драга браћо и сестре,

наравно да ни о ком не треба говорити ружно и омаловажавајуће, него је потребно бити пристојан и културан.

Али шта ако нека ружна реч баш описује оно што нека особа јесте, и шта ако се та особа потрудила да то годинама и потврђује? Шта ако о неком имамо ружно мишљење јер нам је он или она нанео такве ране које се по никаквом праву не могу оправдати, а нисмо никада од таквих наших рањаватеља примили било какав барем сигнал жеље за опростом? Шта са таквима? Има ли тада ружна реч оправдање?

Наравно да има, јер у педагошком смислу утиче на преиспитивање ставова и деловања такве особе.

На жалост, постоје особе којима уништење другог живота апсолутно ништа не значи, који за тај свој чин уопште не маре. То уништење може бити разних димензија: нпр. униште другом живот због неке најобичније омашке коју је тај неко направио било на радном месту, било у школи, било на студијама итд. То што такав јадник остаје без радног места, без завршетка студија или школе и слично, овима апсолутно ништа не значи – они су мишљења да су поступили исправно. Њима је уништење других – туђих – живота исправно. Они су слепци који не схватају дубину властите монструозности.

Али ако се у овом животу не тргну и не увиде своју монструозност, тада ће је увидети након земаљског живота, када правда Божија стане пред такве монструме. А како своју монструозност оправдати пред правдом Божијом? Никако.

Стога морамо знати, да људи нису роботи него жива, од Бога створена бића које Бог љуби и којима увек треба прилазити са разних страна и посматрати њихово коначно одређење и срећу. Другим речима, уколико предузимамо рестриктивне радње према некоме, увек морамо водити рачуна о томе какве ће последице те наше радње имати на њихове даље животе, а онда с тим у вези и на животе њихових породица, деце итд. Не можемо неком уништавати живот због наше монструозности, због наше површности и незахватања дубљег увида.

Уколико смо такви, тргнимо се, јер приближили смо се тада "гуштерима". Гуштер је биће које реагује инстинктивно, он једе оно што види да се помера – реагује нагонски. Човек није гуштер нити је позван то бити. Човек је слика Божија, и ми, без обзира на који нас положај у овом свету ставио Господ Бог наш, морамо о томе врло озбиљно водити рачуна. Не будимо другима нога посртања, будимо им драго сећање и због тога предмет њихових благослова и молитава.

Размислимо, стога, о протеклој 2015. години, колико смо учинили добра а колико зла, јер поред добра и зла трећег нема – неутрална опција не постоји. Не занемарујмо константно подстицаје Светог Духа Божијега, који нас потиче на добро, на раст, на еволуцију наше спознаје и свести.

Ако на себи увиђамо ово о чему је било речи, тргнимо се - још има времена, још није касно.

+ Леонардо
